

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 28.02.1990, sp. zn. 4 Cz 8/90, ECLI:CZ:NS:1990:4.CZ.8.1990.1

Číslo: 54/1991

Právní věta: Jestliže zůstavitel ustanoví ve své závěti dědici svého majetku synovce, neteře a sestry, pak je jednoznačně určitelný, kdo jimi byli v době smrti zůstavitele a že závětními dědici zůstavitele jsou všichni, tj. jeho sestry, synovci a neteře ve vlastním příbuzenském vztahu.

Soud: Nejvyšší soud České soc. rep.

Datum rozhodnutí: 28.02.1990

Spisová značka: 4 Cz 8/90

Číslo rozhodnutí: 54

Číslo sešitu: 9-10

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Dědění, Závěť

Předpisy: 40/1964 Sb. § 37
§ 477

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Č. 54

Jestliže zůstavitel ustanoví ve své závěti dědici svého majetku „synovce, neteře a sestry“, pak je jednoznačně určitelný, kdo jimi byli v době smrti zůstavitele a že závětními dědici zůstavitele jsou všichni, tj. jeho sestry, synovci a neteře ve vlastním příbuzenském vztahu.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky z 28. 2. 1990, [4 Cz 8/90](#))

Zůstavitel J. K. zemřel 22. 12. 1988 se zanecháním závěti z 3. 2. 1988, podle níž dědici peněz na hotovosti a vkladních knížkách ustanovil stejným dílem své synovce a neteře a dědičkami ostatního majetku učinil své sestry, každou jednou polovinou. Zůstavitel nebyl ženatý a měl synovce M. P. a P. P., neteře M. K., M. D. a J. M. a sestry M. P. a V. G.

Rozhodnutím z 29. 5. 1989 státní notářství v Písku rozhodlo, že závěť zůstavitele z 3. 2. 1988 je neplatná. V odůvodnění tohoto rozhodnutí uvedlo, že závěť sice splňuje požadavky stanovené v ustanovení § 476 o. z. pro formu závěti, avšak ustanovení dědiců není ve smyslu ustanovení § 37 o. z. srozumitelné a určité, takže je závěť neplatná. Ve smyslu ustanovení § 35 o. z. lze neurčitost právního úkonu odstranit výkladem. Ustanovení dědiců je však podstatnou obsahovou náležitostí

závěti. Neurčitost ustanovení dědiců je tedy vadou, která způsobuje neplatnost závěti, jež nastává ze zákona. Státní notářství je povinno k ní vždy přihlédnout. Pro označení dědice není předepsán určitý slovní výraz. Nejspolehlivěji je v závěti dědic určen, jestliže je označen nezkráceným jménem a příjmením, přičemž je možné připustit označení dědice uvedením příbuzenského vztahu k pořizovateli závěti, pokud je tím konkrétní osoba nezaměnitelně určena. Použití výrazu synovci a neteře a sestry je nedostatečné, neboť je nelze identifikovat. Označení vzbuzuje pochybnost v tom, jaké synovce, neteře a sestry měl zůstavitel na mysli při písemném projevu vůle. Nedostatek určitosti nelze v tomto případě odstranit ani výkladem.

K odvolání zůstavitelových neteří M. K. a M. D. a synovců M. P. a P. P. krajský soud v Českých Budějovicích svým usnesením rozhodnutí státního notářství potvrdil, v podstatě se stejným odůvodněním s tím, že dědic v závěti má být minimálně označen jménem a příjmením. Někdy sice stačí označit dědice příbuzenským vztahem k pořizovateli závěti, pokud je tím konkrétní osoba nezaměnitelně určena (např. svou dědičku ustanovuji svou manželku, svého jediného syna atd.). Takové označení však v závěti v tomto případě chybí. Odvolání by bylo možné vyhovět, jestliže by pořizovatel závěti použil formulace, že majetkové hodnoty mají být po jeho smrti rozděleny všem jeho synovcům a neteřím i jeho sestram. Jinak je závěť neurčitá v označení dědiců a z toho důvodu neplatná podle ustanovení § 37 o. z. Neurčitost právního úkonu nelze odstraňovat dalším skutkovým dokazováním.

Nejvyšší soud České republiky rozhodl o stížnosti pro porušení zákona, kterou podal generální prokurátor ČR, tak, že tímto rozhodnutím státního notářství a usnesením odvolacího soudu byl porušen zákon.

Z odůvodnění:

Podle ustanovení § 477 o. z. v závěti zůstavitel ustanovení dědice, popřípadě určí jejich podíly nebo věci a práva jim mají připadnout. Nejsou-li podíly více dědiců v závěti určeny, platí, že podíly jsou stejné.

Ustanovení dědiců je tedy podstatnou obsahovou náležitostí závěti jako právního úkonu, bez níž by nešlo o platnou závěť. Občanský zákoník 1) však nestanoví, jak má být v závěti vyjádřeno ustanovení někoho dědicem, tj. formální náležitost ustanovení dědice. Proto musí jít o takové označení, které bude splňovat předpoklady pro určení obmyslené osoby (§ 37 o. z.). Přitom zákon počítá s tím, že nedostatek určení výše podílů se nahradí domněnkou jejich rovnosti.

Jestliže zůstavitel ustanoví dědici svého majetku synovce, neteře a sestry, pak je jednoznačně určitelné, kdo v okamžiku smrti byli jeho synovci, neteře a sestry. Se zřetelem k označení dědiců příbuzenským vztahem nemohou vzniknout pochybnosti o tom, že zůstavitel míní své synovce, své neteře a své sestry. Ustanovení synovců, neteří a sester je vyjádřeno určitěji, než kdyby zůstavitel uvedl jméno a příjmení bez příbuzenského vztahu k němu. Se zřetelem k ustanovení § 35 odst. 2 o. z. by musely vyjít najevo nějaké skutečnosti, které by svědčily pro závěr, že zůstavitel měl na mysli jiné osoby než ve vlastním příbuzenském vztahu. Právní úkon je neurčitý jen tehdy, jestliže srozumitelně vyjádřený obsah má takové věcné nedostatky, že je nelze překlenout ani s použitím výkladu podle ustanovení § 35 odst. 2 o. z.

Zákon vyžaduje, aby dědic byl v závěti výslovně pojmenován, ale musí být z ní vždy patrné, komu má zůstavený majetek připadnout. Z obsahu spisu v daném případě vyplynulo, že pořizovatel měl dvě sestry, dva synovce a tři neteře, přičemž v závěti užil výrazu, že peníze mají být rozděleny stejným dílem mezi synovce a neteře a ostatní majetek odkazuje sestram (každé polovinou); výkladem projevu vůle lze tedy dospět k jednoznačnému závěru, že bylo testováno ve prospěch uvedených synovců, neteří a sester zůstavitele a nikoli ve prospěch jiných blíže neurčených synovců, neteří a

sester.

Jestliže státní notářství rozhodlo, že závěť zůstavitele z 3. 2. 1988 je neplatná, a odvolací soud toto rozhodnutí státního notářství potvrdil, byl těmito rozhodnutími porušen zákon v ustanoveních § 4 odst. 1 not. ř., § 35 odst. 2 a § 477 o. z.

Stížnost pro porušení zákona podané generálním prokurátorem České republiky bylo proto vyhověno a uvedená rozhodnutí byla zrušena. Současně byla zrušena i navazující rozhodnutí státního notářství o určení obecné ceny majetku zůstavitele, výše dluhů a čisté hodnoty dědictví a o schválení dohody o vypořádání dědictví.

Poznámky pod čarou:

1) zákon č. 40/1964 Sb. (ve znění se změnami a doplňky vyhlášeném pod č. 70/1983 Sb. a ve znění zákonů č. 94/1988 Sb., č. 188/1988 Sb., č. 87/1990 Sb., č. 105/1990 Sb., č. 116/1990 Sb. a č. 87/1991 Sb.)